

ΤΟ ΕΝ ΒΟΣΤΩΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΜΕΤΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(26 - 30 Δεκεμβρίου 1963)

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἐπιτυχία πού σημειώνουν τὰ τελευταῖα χρόνια τὰ συνέδρια τῶν δύο μεγάλων αὐτῶν ἐταιρειῶν, σὸ νὰ ἐξάπτουν σὲ βαθμὸ ἐκρηκτικὸ τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν οἰκονομολόγων, ὀφείλεται ἀναμφισβήτητα, σὲ μεγάλο μέρος, στὴν κατανόηση τοῦ θεσμοῦ τῶν δημοσίων σχέσεων ἀπὸ τοὺς διοικοῦντες τὶς ἐταιρεῖες καὶ στὴν κοινωνικὴ σημασία τοῦ γεγονότος.

Τὰ προγράμματα πού κυκλοφοροῦν ἕνα μῆνα τουλάχιστον πρὶν, μὲ τὴν ἐκθεση ἐντυπωσιακῶν τίτλων καὶ τὴν παρέλαση σεβαστῶν ὀνομάτων δὲν ἀφήνουν κανένα ἀδιάφορο. Καθένας βρῖσκει ἐκεῖ κάτι γιὰ νὰ ἐνδιαφερθῆ. Ἀκόμα καὶ ὁ καθηγητὴς Chamberlin (Harvard) μὲ τὴ συντροφιά του, πού ἀκούραστοι συνεχίζουν τὴ συζήτησή τους ἀπὸ τὸ 1930 γύρω στὸν μονοπωλιακὸ ἀνταγωνισμό, πῆραν τὸ μερίδιό τους στὸ πρόγραμμα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν ἐνδιαφερθῆ γιὰ τὴν κοινωνικὴ σημασία τοῦ γεγονότος. Ἡ ἀνανέωσις τῆς ἐπιστημονικῆς φρουρᾶς στὸν τομέα τοῦτο τῆς γνώσης ἐπισημοποιεῖται κάθε χρόνο στὸ συνέδριο τοῦτο. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, ἕνας κόσμος πού μπορεῖ χωρὶς δυσκολία νὰ ἐπικοινωνῆ μεταξύ του, πού ξέρει πὸς τὸν καταλαβαίνουν ὅλοι ἐκεῖ μέσα, περιμένει νὰ χαρῆ τὶς στιγμὲς τῆς ἐπιστημονικῆς συζητήσεως, τῆς γνωριμίας μὲ τὸν συνάδελφο, καὶ τῆς διευκρινήσεως πολλῶν θεμάτων πού λύνονται μόνο μὲ τὴν προσωπικὴ ἐπαφή. Καὶ σὰν τελευταία συμβολή, τὸ συνέδριο σὲ φέρνει σὲ ἀπόλυτη ἐπαφή μὲ τὴν τρέχουσα ἐπιστημονικὴ φιλολογία. Μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐκδοτικοὶ οἶκοι ἐκθέτουν ὅλες τὶς νέες ἐκδόσεις τους, καὶ ὑπενθυμίζουν τὶς παληές, μεγάλες τους ἐπιτυχίες.

Ὅλα αὐτὰ βέβαια δὲν εἶναι οἱ τελικοὶ σκοποὶ τοῦ συνεδρίου. Τόσο ἡ πλευρὰ τῶν δημοσίων σχέσεων ὅσο καὶ ἡ ἐμφαση στὸν κοινωνικὸ χαρακτήρα τοῦ γεγονότος, ἀποκοτῶν σημασία μόνο ἂν ἐξυπηρετοῦν τὸν τελικὸ σκοπὸ τοῦ συνεδρίου. Καὶ ἀναμφισβήτητα οἱ διοικήσεις τῶν ἐταιρειῶν πού ὠργάνωσαν τὸ συνέδριο κατάφεραν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν σὰν μέσα γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ συνεδρίου. Καὶ δὲν ἄφησαν τὸ συνέδριο νὰ ἐκφυλισθῆ σὲ μιὰ πομπώδη κοινωνικὴ ὁμήγυρη.

* *

Ἡ προσπάθεια τοῦ συνεδρίου θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῆ σὰν συμβολὴ τῆς ἡγεσίας τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτῶν συλλόγων στὴν προσπάθεια πού ἀρχισε ὁ πρόεδρος Κέννεντυ καὶ πού συνοψίζεται στὸ σύνθημά του: «Ἀφῆστε τὴν

ἙΑμερικὴ νὰ πᾶν μπροστά». Γιατί, σκοπὸς τοῦ συνεδρίου, ὄχι ἐμφανῆς, ἀλλὰ ποὺ συνάγεται ἔμμεσα ἀπὸ τὴν ἔμφαση ποὺ δόθηκε σὲ ὄρισμένα θέματα, ἦταν νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα γιὰ μιὰ πὺρ ἐκτεταμένη μελέτη πάνω στὰ ζητήματα τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς ἀναπτύξεως. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἔδωσε τὸ σύνθημα γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς ἙΑμερικανικῆς οἰκονομικῆς σκέψεως ἀπὸ τὴν ἀρρωστημένη φιλοσοφία τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, ποὺ ἐπικρατεῖ στὸ βόρειο τμήμα τῆς ἡπείρου αὐτῆς, καὶ τὴν συγκέντρωσή της στὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας : τὰ προβλήματα τῆς ἀνισότητος στὸ χρόνο καὶ στὸ χῶρο, τὰ προβλήματα τῆς καλύτερης καλύψεως τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀνάγκης μελέτης τῶν προβλημάτων αὐτῶν ἔφερε σὰν ἄμεση ἐπιτυχία τοῦ συνεδρίου ὄρισμένες θαυμάσιες συμβολές πάνω στὰ τεχνικὰ θέματα ποὺ γεννᾷ ἡ ἀντιμετώπισή τους μὲ τὴ βοήθεια μιᾶς πολιτικῆς προγραμματισμένης ἀναπτύξεως.

Τὶς καινούργιες κατευθύνσεις τῆς ἙΑμερικανικῆς οἰκονομικῆς σκέψεως καὶ τὶς ἐπιτυχίες ποὺ μέχρι σήμερα ἔχουν σημειωθῆ, ἀνακεφαλαίωσε σὲ μιὰ κοινὴ συνάντηση ὁ καθηγητὴς J. Tobin τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Yale. Μὲ ἀνάλυση ὅσο τὸ δυνατό λιγώτερο τεχνικῆ, ἔδειξε τὴν ἀλληλεξάρτηση μέσα στὸ χρόνο τῶν ἀποφάσεων καταναλώσεως καὶ συσσωρεύσεως κεφαλαίου, καὶ προσπάθησε νὰ δώσῃ τὴν οὐσία ἐκείνου ποὺ μιὰ μικρὴ ὁμάδα οἰκονομολόγων ἀναζητεῖ κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα «χρυσὸς κανόνας τῆς συσσωρεύσεως κεφαλαίου». Μέριμα γιὰ τὸ μέλλον καὶ ἀποφυγὴ διακυβέσεως τῶν συμφερόντων τῶν μελλοντικῶν (ὄχι καὶ τόσο πολὺ μελλοντικῶν) γενεῶν, μόνο μὲ δύο ὄπλα μποροῦν νὰ ἐπιτευχθοῦν. Μὲ αὐξημένη συμμετοχὴ τῆς κυβερνήσεως στὴ λήψη ἀποφάσεων συσσωρεύσεως κεφαλαίου, δηλαδὴ μὲ προγραμματισμό, καὶ μὲ ἀνάπτυξη οἰκονομικῆ. «Κυβέρνηση καὶ ἙΑνάπτυξη» αὐτὸ ἦταν τὸ σύνθημα ποὺ ἔροξε ὁ καθηγητὴς Tobin. Τὸ σύνθημα ἦταν μᾶλλον προκλητικὸ γιὰ τὴ Σχολὴ τοῦ Σικάγου. ἙΑνάπτυξη ; Ναι, ἀλλὰ κυβέρνηση ὄχι, ἀπάντησε ὁ καθηγητὴς H. Johnson. ἙΑνάπτυξη ὄχι μὲ κυβέρνηση, ἀλλὰ μὲ ἐπιστροφὴ στὶς παλιὰς φιλελεύθερες ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ὄργάνωση τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Αὐτὸ ἦταν τὸ ἀντισύνθημα ποὺ προτίμησαν οἱ ἀπολογητὲς τῆς παλιᾶς, ἐξαρθρωμένης οἰκονομικῆς τάξεως, ποὺ γιὰ μὲν τὴν ἙΑμερικὴ κατέληξε στὴ δημιουργία τοῦ φαινομένου τῆς ἰδιωτικῆς χλιδῆς μέσα στὴ δημόσια ἀθλιότητα, γιὰ δὲ τὸν κόσμον κατέληξε στὴ δημιουργία τοῦ πιεστικοῦ προβλήματος τῶν πτωχῶν χωρῶν καὶ τῆς συνεχιζομένης ἔξαθλιώσεώς των.

* *

Στὴ μάχη γιὰ τὸ ἄνοιγμα καινούργιων ὁριζόντων στὴν οἰκονομικὴ σκέψη, ἔδωσε τὸ παρόν του καὶ πρόσφερε τὴ βοήθειά του στοὺς ἙΑμερικανοὺς συναδέλφους του, ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὄχι μόνο μὲ τὶς θεωρητικὲς του ἀναζητήσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐμπειρικὴ του δουλειά, ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς καινοτόμους στὴν ἀναζήτηση καινούργιων συστημάτων οἰκονομικῆς ὁργανώσεως : ὁ Γενικὸς Κομισσάριος τοῦ Γαλλικοῦ πλάνου P. Massé. Τὸ Γαλλικὸ πρόγραμμα, εἶπε ὁ P. Massé, ἔχει σὰν θεωρητικὸ του ὑπόβαθρο, τὴ θεωρία τῆς ἐπιλογῆς ἀνάμεσα σὲ ὄρισμένες κατηγορίες ἀποφάσεων συσσωρεύσεως κεφαλαίου. Ἡ τελικὴ ἐπιλογὴ βασίζεται στὴ δημοκρατικὰ ἐκλεγμένη πολιτικὴ ἡγεσία. ἙΑλλὰ ὁ οἰκονομολόγος δὲν πρέπει

νά περιορίζη τὸ εὖρος τῆς ἐκλογῆς τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας. Τὸ τεχνικὸ πρόβλημα τοῦ καθορισμοῦ δλόκληρης τῆς σειρᾶς ἀποφάσεων συσσωρεύσεως κεφαλαίου, εἶναι ἓνα πρόβλημα πάνω στοῦ ὁποῖο χρειάζεται ἀρκετὴ ἔρευνα ἀκόμη. Τὸ σημεῖο αὐτὸ τόνισε καὶ ὁ καθηγητῆς R. Radner ἀπὸ τὸ Berkeley, πὺν ἀσχολεῖται τώρα μὲ τὴ μελέτη τοῦ προβλήματος αὐτοῦ.

Τὰ προβλήματα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως, στὶς διάφορες μορφές τους, ἀπασχόλησαν 15 ἀπὸ τὶς 36 συνολικὲς συνεδριάσεις τῶν δύο ἐταιρειῶν. Τὸ εὖρος τῆς ἀναζητήσεως ἦταν ἀρκετὰ ἐκτεταμένο. Ἀπὸ τὰ καθαρὰ θεωρητικὰ προβλήματα πὺν σχετίζονται μὲ τὴν οικονομικὴ ἀνάπτυξη, ἔως τὰ ἐφηρεομοσμένα θέματα πὺν ἀναφέρονται στὴ βοήθεια πρὸς τὶς ὑπανάπτυκτες χῶρες.

Στὶς συζητήσεις σχετικὰ μὲ τὰ θεωρητικὰ θέματα, ἐξέχουσα θέση πῆρε τὸ πρόβλημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἀποδοτικῶν μεθόδων συσσωρεύσεως κεφαλαίου. Ἡ ἀφηρεομένη ἀναζήτηση πὺν ἄρχισε ἀπὸ τὸ περίφημο ἄρθρο τοῦ von Neumann καὶ πὺν ἐρέθισε τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν οικονομολόγων ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ περίφημου βιβλίου τῶν Dorfman - Samuelson - Solow «Γραμμικὸς προγραμματισμὸς καὶ οικονομικὴ ἀνάλυση», μπῆκε πὺν στοῦ στάδιο τῆς ὠριάνσεως. Καί, ἀναμφισβήτητα, θὰ ἀποτελέση ἓνα σημαντικό στάδιο στὴν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιτύχη τὸν ἔλεγχο τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως μὲ τὸ ὄπλο τῆς γνώσεως, καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀπατηλὴ ἐμπιστοσύνη πὺν προσφέρει ἡ παραδοχὴ ὠρισμένων «πιστεύω». Ἡ πρώτη εἰσήγηση στὰ θεωρητικὰ αὐτὰ προβλήματα ἔγινε ἀπὸ τὸν καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Yale Μανώλη Δρανδάκη πὺν ἀνέλυσε ὠρισμένες ἰδιότητες πὺν συνοδεύουν τὶς ἀποδοτικὲς μεθόδους συσσωρεύσεως κεφαλαίου σὲ ἓνα κλειστὸ γραμμικὸ πρότυπο παραγωγῆς. Ἡ ἐργασία τοῦ Μανώλη Δρανδάκη ἐντυπωσιάζει ὄχι μόνο γιὰ τὴν πρωτοποριακὴ τῆς γενναιότητα στὴν ἀντιμετώπιση αὐτῶν τῶν προβλημάτων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν εἶναι προτὸν σκληρῆς δουλειᾶς, ἀρκετῶν χρόνων. Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, φορτωμένος, ὅπως ὄλοι μας, μὲ τὴν ἡμιμάθεια πὺν προσφέρουν οἱ σχολές μας οικονομικῆς ἐκπαίδευσσεως, κατόρθωσε νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸ φορτίο αὐτὸ καὶ μὲ ταχύτητα ἀξιοθαύμαστη μυσήθηκε σὲ ὅ,τι πὺν σπουδαῖο μπορεῖ νὰ προσφέρει ἡ οικονομικὴ ἐπιστῆμη σήμερα. Κι' ὄλα αὐτὰ συνοδεύονται ἀπὸ μιὰ ἀσυνήθιστη σεμνότητα καὶ μιὰ πλήρη ἀντίληψη τοῦ «γνώθῃ σ' αὐτόν».

*

**

Μία ἄλλη σημαντικὴ εἰσήγηση πάνω στὰ θεωρητικὰ θέματα ἤρθε ἀπὸ τὸ Yale πάλι, ἀλλὰ αὐτὴ τὴν φορὰ ἀπὸ τὸν καθηγητῆ T. C. Koopmans. Ὁ καθηγητῆς Koopmans δὲν ἀρκέσθηκε μόνο σ' αὐτὸ πὺν κάνουν μερικὲς διασημότητες, δηλαδὴ στοῦ νὰ δανείση ἀπλῶς τὸ ὄνομά του στοῦ συνέδριο. Προσπάθησε νὰ θίξη μιὰ ἀπὸ τὶς πλευρὲς ἐνὸς θέματος πὺν ἀρκετὰ συζητήθηκε καὶ ὅπου δημιουργικὰ συνεισέφεραν καὶ οἱ καθηγητῆς Dorfman (Harvard), Chakravarty (Mit), καὶ ἄλλοι: τὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ κοινωνικὰ ἄριστου μακροπροθέσμου ἐπιτοκίου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἀποτελέση στοῦ ἄμεσο μέλλον ἓνα ἀπὸ τοὺς κυριώτερους στόχους τῆς οικονομικῆς θεωρίας. Ἄς ὑποθέσωμε, ξεκίνησε ὁ καθηγητῆς Koopmans, ὅτι ἰσότητα μεταξὺ τῆς τωρινῆς καὶ τῶν μελλοντικῶν γενεῶν εἶναι κοινωνικὰ ἐπιθυμητῆ. Τί μπορεῖ νὰ συμβουλεύση τότε ὁ

οικονομολόγος στο ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπιτοκίου αὐτοῦ, πὸν τόσο κρίσιμα ἐπηρεάζει τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπενδύσεως πὸν πραγματοποιεῖται σήμερα ; Ὁ Ramsey, στὰ 1927, σὲ ἓνα πρότυπο ὅπου ὁ πληθυσμὸς παραμένει στατικὸς καὶ ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος ἀγνοεῖται, κατέληξε ὅτι ἰσότητα ἀνάμεσα στὶς γενεὲς σημαίνει ἐκλογὴ μακροπροθέσμου ἐπιτοκίου ἴσου πρὸς τὸ μηδέν. Ἀλλὰ ὁ καθηγητὴς Koopmans, βασιζόμενος σὲ ἓνα αὐξανόμενο πληθυσμὸ καὶ στὴν ὑπαρξὴ τεχνολογικῆς προόδου, καταλήγει στὸ νὰ συμβουλευθῆ ἓνα ἐπιτόκιο γύρω ἀπὸ τὸ μηδέν, ἀλλὰ πάντως ὄχι ἴσο πρὸς τὸ μηδέν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμα ἐπικρατοῦν οἱ συνθήκες γιὰ τὴν ἐκλογὴ ἐνὸς θετικοῦ μακροπροθέσμου ἐπιτοκίου, ἡ ἀξία του βρίσκεται πολὺ χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἀξία τοῦ ἐπιτοκίου πὸν χρησιμοποιεῖται σήμερα στὴν ἐκλογὴ τῶν προσοδοφόρων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

Ἀπὸ τὰ πρότυπα προγραμματισμένης οικονομικῆς ἀναπτύξεως πὸν παρουσιάστηκαν, ἰδιαίτερη σημασία ἔχει τὸ πρότυπο τοῦ J. Sandee (Mitt). Εἶναι ἓνα πρότυπο μακροχρόνιας ἀναπτύξεως τῆς Ὁλλανδικῆς οικονομίας. Ὁ J. Sandee παίρνει σὰν στόχο ἓνα συνδυασμὸ καταναλώσεως καὶ ἐπενδύσεως στὸ τέλος τριῶν χρονικῶν σημείων (1967, 1970, καὶ 1975) καὶ προσπαθεῖ νὰ βρῆ μὲ τὴ βοήθεια τῶν συγχρόνων τεχνικῶν προγραμματισμοῦ τὸν δρόμο πὸν πρέπει νὰ ἀκολουθηθῆ μέσα στὸ χρόνο γιὰ τὴν ἐπιπλήρωση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Τὸ μοντέλλο παρουσιάζει ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ λογιστικὸς τιμὲς πὸν προκύπτουν δείχνουν ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ὁλλανδία καὶ γιὰ τοὺς συγκεκριμένους αὐτοὺς στόχους, δὲν χρειάζεται ἰδιαίτερη προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπιτάχυνση τῆς ἀναπτύξεως στὴ χώρα αὐτή.

Οἱ οικονομολόγοι πὸν ἀσχολοῦνται σοβαρὰ μὲ τὴν περιφερειακὴ ἀνάπτυξη, παρουσίασαν ἐντυπωσιακὴ δουλειὰ στὸ φετεινὸ συνέδριο, μὲ πρωτοποροῦντες, ὅπως πάντα, τοὺς ἀγροτικούς οικονομολόγους ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιο τῆς Iowa. Βασικά, ἐκεῖνο πὸν προσπάθησαν νὰ κάνουν ἦταν νὰ χρησιμοποιήσουν, ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ ἐκτεταμένα, τὶς ἀπίθανες δυνατότητες πὸν μᾶς δίδουν οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι, γιὰ τὴ δημιουργία συστημάτων στὸ πλαίσιο τῶν ὁποίων μπορεῖ νὰ μελετηθοῦν τὰ προβλήματα τῆς ἰσορροπίας μέσα στὸ χῶρο, τῆς συμμετρικῆς ἀγροτικῆς καὶ ἀστικῆς ἀναπτύξεως τῶν μητροπολιτικῶν χωρῶν κλπ.

* *

Ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον, ὅσον ἀφορᾷ τὶς ὑπανάπτυκτες χῶρες παρουσιάζουν δύο εἰσηγήσεις. Ἡ πρώτη ἀπὸ τὸν καθηγητὴ W. Malenbaum (Pennsylvania) ὑπογραμμίζει πῶς, στὴν περίπτωση τῆς Ἰνδίας, οἱ δυσκολίες πὸν προκύπτουν ἀπὸ τὸ ἰσοζύγιο πληρωμῶν, σὰν ἀναπόφευκτη συνέπεια τῆς ἀναδιοργάνωσης πὸν ἐπικρατεῖ στὸ σύστημα τῆς διεθνoῦς ρευστότητας, ὀδηγοῦν στὴ διάθεση ἐπενδυτικῶν κεφαλαίων γιὰ τὴν προώθηση τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐνῶ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἐκεῖνο πὸν χρειάζεται εἶναι ἡ ἐπιτάχυνση τῆς διαδικασίας ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν. Στὴ δευτέρη εἰσήγηση ὁ καθηγητὴς H. Chenery ἀπὸ τὸ Stanford, προσπάθησε νὰ εἰσαγῆ τὸν οικονομικὸ ὀρθολογισμὸ στὰ ζητήματα κατανομῆς τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, ἀνάμεσα στὶς ὑπανάπτυκτες χῶρες. Οἱ διαθέσιμες ποσότητες τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, πρέπει νὰ θεωροῦνται σὰν διαθέσιμες ποσότητες ἐνὸς χωριστοῦ συντελεστοῦ τῆς παραγωγῆς. Μ' αὐτὴ τὴ βάση ξε-

κινώντας, ὁ καθηγητὴς Chenery προσπάθησε νὰ κατασκευάσῃ ἕνα θεωρητικὸ πρότυπο πὸν νὰ μπορῇ νὰ μᾶς δίδῃ ὀρθολογικοὺς τρόπους κατανομῆς τοῦ συντελεστοῦ αὐτοῦ. Ὁ βασικὸς ρόλος τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας εἶναι νὰ μειώσῃ τὰ ἐμπόδια πὸν διατηροῦν τὴν διαρθρωτικὴ ἀνισορροπία καὶ ἐμποδίζουν τὴν εἴσοδο τῶν φτωχῶν χωρῶν σὲ ἕνα στάδιο αὐτοσυντηρουμένης ἀναπτύξεως. Ἐτσι ἡ θεωρία τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας ἔχει δύο ὄψεις : ἡ μιὰ ἀφορᾷ τὴν κατανομὴ τῆς διαθέσιμης βοήθειας ἀνάμεσα στὶς χῶρες πὸν τὴν χρειάζονται καὶ ἡ ἄλλη τὸν τρόπο κατανομῆς τῆς σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς χῶρες αὐτές. Ὁ καθηγητὴς Chenery δὲν ἀναφέρθηκε ὅμως σὲ μιὰ ἄλλη πλευρὰ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, δηλαδὴ στὴν ποσότητα τῆς βοήθειας πὸν πρέπει νὰ διαθέσουν οἱ ἀνεπτυγμένους χῶρες γιὰ νὰ κλείσῃ τὸ χάσμα πὸν ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς φτωχὰς καὶ τὶς πλούσιους χῶρες, μέσα σὲ λογικὰ σύντομο διάστημα. Ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἡ θεωρία του δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὸ θέμα αὐτό, μπόρεσε νὰ καταλήξῃ σὲ συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἑλλάδα (πὸν τὴν ἐχρησιμοποίησε σὰν παράδειγμα) μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ χωρὶς πρόσθετη ἐξωτερικὴ βοήθεια, στηριζόμενη στὴ ροὴ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό. Ἄλλὰ εἶναι ἐπαρκὴς ὁ ρυθμὸς πὸν προχωρεῖ τώρα, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ προβλήματα πὸν συντομα τὴν περιμένουν ; Καὶ ἂν δὲν εἶναι ἐπαρκὴς, τότε τί βοήθεια χρειάζεται ; Ἀναμφισβήτητα, ὅμως, οἱ ἀπόψεις καὶ οἱ θεωρίες τοῦ καθηγητοῦ Chenery εἶναι ἐνδιαφέρουσες, ὄχι μόνο γιὰτὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς λόγους Ἀμερικανοὺς οἰκονομολόγους, πὸν γνωρίζουν στὸ βάθος τοὺς τὰ προβλήματα τῆς ἀναπτύξεως τῶν φτωχῶν χωρῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ σήμερα ἀποτελεῖ μέλος τοῦ Ὁργανισμοῦ Διεθνοῦς Ἀναπτύξεως (Α.Ι.Δ.).

Στὸ μικρὸ αὐτὸ σημεῖωμα ἔδωσα ἔμφαση στὰ θέματα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Τοῦτο δέ, γιὰτὶ καὶ στὸ ἴδιο τὸ συνέδριο ἐπικρατοῦσε ἡ ἔμφαση αὐτή, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ, γιὰ τὴ χώρα μας παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν εἶχαν τὴ θέση τοὺς στὸ συνέδριο καὶ οἱ ἄλλοι κλάδοι τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως. Ἀναφέρθηκε στὴν ἀρχὴ ἡ θεωρία τοῦ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ἡ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, τῆς ἀγορᾶς ἐργασίας, ἡ ἀγροτικὴ πολιτικὴ, τὰ προβλήματα τοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας, πὸν ἐλέγχεται ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, προβλήματα τῶν οἰκονομιῶν σοβιετικοῦ τύπου, θέματα ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἱστορία, καὶ γενικὰ θεωρητικὰ θέματα τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς οἰκονομομετρικῆς μεθόδου, ἀποτελέσαν ἀντικείμενα τῶν ὑπολοίπων συνεδριάσεων τῶν δύο ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν. Ἄν δὲν ἐπιχειρῶ μιὰ σύντομη ἀνάλυση τοῦ τί συζητήθηκε στὶς συνεδριάσεις αὐτές, εἶναι ὄχι γιὰτὶ μὲ ἐμποδίζει ἡ ἔλλειψη γενναιοδωρίας τοῦ ἐκδότη, ὅσον ἀφορᾷ τὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ, ἀλλὰ γιὰτὶ ἀπλούστατα δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ τὸ κάνω, μιὰ καὶ δὲν μπόρεσα νὰ καλύψω ἱκανοποιητικὰ ὅλες αὐτὰς τὶς συνεδριάσεις.